

Польсько-Українська економічна палата має відігравати головну роль модератора цього процесу. Це дасть змогу в стислі терміни визначити основні проблеми й зосередити ресурси на їх розв'язанні, створити умови концентрованого впливу на цільові групи, запобігати перериванню принципу наступності в щорічних програмах та проектах, об'єднати організаційно-технічні ресурси міжнародних програм, національного та регіонального бюджетів.

Одним із пріоритетних завдань регіональної політики Палати має стати створення тривалої та ефективної міжнародної мережі підтримки бізнесу, сприяння розвиткові партнерських зв'язків областей України та Польщі, співпраці міст-побратимів. Ця мережа забезпечуватиме юридичну, освітню, організаційну та медійну підтримку розвитку бізнесу в регіонах – для стабільних суб'єктів міжнародного співробітництва і для новачків. З точки зору концепції таке співробітництво та види діяльності підприємництва спрямовані на відродження історичних ремесел, розширення питомої ваги «агро», «зеленого» та інших видів цільового туризму, підвищення рівня самозайнятості населення, збереження «малої» історії та культури кожної територіальної громади і водночас сприятимуть процесам інтеграції в Європі.

Українською стороною – співголовою Координаційної ради Польсько-Української економічної палати, співголовою українсько-польського Форуму партнерства, президентом УСПП, народним депутатом України Анатолієм Кінахом у грудні 2011 року на засіданні Польсько-Українського форуму було внесено пропозицію зі створення спільного технічного секретаріату па-

лати, а голова Івано-Франківської облдержадміністрації Михайло Вишиванюк на конференції у Красічині запропонував створити в кожній прикордонній області контактний центр палати, який координуватиме діяльність, надавав необхідну інформацію та консультації.

Третю сесію конференції під керівництвом правника, віце-президента палати Тадеуша Пілата було присвячено проблемам правового регулювання транскордонної співпраці, роботі прикордонних та митних служб обох держав, особливостям діяльності прикордонних судів Польщі та України, правовому захисту іноземних інвестицій з Польщі та ЄС в Україні. Перед присутніми виступили генерал Домінік Трач – комендант Бещадського відділу Прикордонних військ Польщі та його колега заступник начальника Західного регіонального відділення прикордонної служби України, генерал Іван Амброс, Ядвіга Зенович – перший заступник директора Митної палати в Перемишлі, Петро Філюк – голова Волинського апеляційного суду, інші доповідачі.

Підсумки другої міжнародної науково-практичної конференції у Красічині переконливо доводять: якщо дискусію вести професійно й зацікавлено, спрямовувати зусилля на поглиблення розвитку стратегічного партнерства Республіки Польща та України, бути завжди націленим на те, що нас об'єднує на цьому шляху, то кожний бар'єр, який ми спільно й успішно здолаємо, стане новим шансом для економічного зростання.

Микола БУЗИНСЬКИЙ,
голова Федерації роботодавців Чернівецької області, член НСЖУ.

2

Інформаційне забезпечення пізнавальних процесів у кримінальному судочинстві України

Наталія АХТИРСЬКА,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Видатний юрист М. Строгович справедливо зазначав, що істина, яка є предметом зусиль суду, доступна пізнанню суду; суд може і мусить установити обставини справи відповідно до об'єктивної дійсності; не вірогідність і наближеність до істини, а сама істина повинна бути результатом судового вирішення справи [12, с. 205]. В основі пізнавальних процесів судді лежать фактори гносеологічного порядку, одним із яких є рівень інформаційного забезпечення судочинства.

То що таке інформація, які її види та форми використовуються в судочинстві, чи належним є механізм інформативного забезпечення пізнавальних процесів?

Слово «інформація» відоме ще з часів Аристотеля, але лише наприкінці XX сторіччя стало зрозумілим, що корінь цього слова «форма» не випадковий. Людству потрібно було 2500 років, щоб від форми як суто геометричного поняття трансформувати своє уявлення до розуміння інформації як повного опису предмета, включаючи не лише зовнішній його вид, а й внутрішню будову. Отже, інформація сприймається в сучасній науці як узагальнена ідеальна форма буття. Так, на думку Е. Євреїнова, інформація як наукова категорія запроваджена як первинне поняття, що поряд з поняттями матерії та енергії не підля-

гає визначенню. Дивна властивість інформації не «зменшуватися» від того, що її споживають, а «розмножуватися» ще не дістала чіткого наукового пояснення. Однак зрозуміло, що в інформаціології закладається фундамент майбутньої науки, побудованої на принципах, докорінно відмінних від класичних [3, с. 6]. Незважаючи на невизначеність інформації, науковці намагаються зрозуміти її. Зокрема, В. Волченко зазначає: «Змістовно інформація – це структурно-мисленнєве розмаїття світу, метрично – міра даного розмаїття, що реалізується в проявленому, не проявленому та відображеному вигляді» [1, с. 7]. Г. Дульнев зазначає, що інформація є мірою змін у часі та просторі структурного різноманіття систем [2, с. 93]. О. Силін стверджує у своїх висновках, що інформація – та

ка само фундаментальна сутність буття, як простір, час та енергія [10, с. 18]. Тому зрозуміло, що процес судового пізнання неможливий без використання інформації. Саме слово «інформація» законодавець дедалі частіше вводить до нормативних актів. Так, 13 січня 2011 року прийнято Закон України «Про доступ до публічної інформації» [6], Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з ратифікацією Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну правову допомогу у кримінальних справах» від 16 червня 2011 року Кримінально-процесуальний кодекс України доповнений ст. 97-1 «Інформування про злочин» [5], Постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року затверджено Положення про інформування центрів з надання вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб [9]. Складність законодавчого врегулювання та практики впровадження інформаційного забезпечення у різних сферах суспільного життя зумовлюють наукові дискусії, а також потребу вивчення зарубіжного досвіду [4].

У Кримінально-процесуальному кодексі України процес інформування судового процесу викладається через поняття доказів, якими є різні фактичні дані; на їх підставі у визначеному законом порядку орган дізнання, слідчий і суд встановлюють наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, винність особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Порядок одержання такої інформації також чітко окреслений, ці дані встановлюються показаннями свідків, показаннями потерпілого, підозрюваного або обвинувачуваного, висновками експерта, речовими доказами, протоколами слідчих і судових дій, протоколами з відповідними додатками, складеними уповноваженими органами за результатами оперативно-розшукових заходів, та іншими документами.

Однак, проаналізувавши процес інформаційного забезпечення досудового слідства та суду, можна сказати, що законодавець передчасно називає доказами результати проведення слідчих дій, закріплені в процесуальних документах, адже лише суд під час судового слідства, здійснивши оцінку зібраної інформації, робить висновок про використання тих чи інших даних як доказів. Критерієм такого рішення є законність їх одержання (зокрема, неприпустиме катування). До того ж судові рішення під час перегляду апеляційною та касаційною інстанцією у рамках здійснення судового контролю може переглянути правову позицію суду, скасувати попередню оцінку доказів та дійти іншого висновку. А тому доказами у справі мають визнаватися лише ті з них, які визначені вироком, що набрав законної сили.

Щодо результатів слідчих дій на стадії досудового слідства, то вони мають значення доказової інформації, яка підлягає подальшому всебічному, повному та об'єктивному дослідженню й за певних умов трансформується в докази (обвинувачення чи захисту, доведення вини чи її спростування, пом'якшення чи обтяження відповідальності).

Лише в рамках міжнародного співробітництва фактичні дані, одержані на території іноземної держави її компетентними органами під час виконання запиту (доручення) вітчизняних правоохоронців, розслідування кримінальної справи, переданої в Україну в порядку перейняття кримінального переслідування, або в ході діяльності міжнародної слідчої групи, використовуються органом дізнання, слідчим та судом як докази, одержані відповідно до вимог Кримінально-процесуального кодексу України.

Для вдосконалення судочинства доцільно ретельно зважити всі функції суду, передбачені законом. Зокрема, як свідчать результати анкетування суддів, призначених на посаду безстроково, викликає занепокоєння наявність у Кримінально-процесуальному кодексі України статті 315-1 «Судові доручення», якою передбачається для перевірки й уточнення фактичних даних, одержаних у ході судового слідства, право суду мотивованою ухвалою, а судді — постановою доручити органу, який проводив розслідування, виконати певні слідчі дії. В ухвалі (постанові) зазначається для з'ясування яких обставин і які саме слідчі дії необхідно провести і встановлюється строк вико-

нання судового доручення. Виходячи з цього положення, суд втручається в здійснення принципу змагальності, адже він є незалежним органом, який має оцінювати надані стороною обвинувачення та захисту докази, а не керувати їх збиранням для прийняття відповідного рішення (про винуватість чи невинуватість особи). На думку суддівського корпусу, ця норма закону має бути вилучена як така, що суперечить функціям незалежного суду, бо суд не є органом переслідування. Можливо, ця функція буде властива судовому слідчому (слідчому судді), який згідно з проектом нового КПК здійснюватиме контроль за досудовим слідством до розгляду справи по суті.

Аналіз статті 66 Кримінально-процесуального кодексу України також дає підстави для висновку про доцільність її уточнення, адже назва статті «Збирання і подання доказів» апіоріі виключає такий суб'єкт, як суд, — суд лише оцінює надані йому докази, він не займається «збиранням та поданням». Суд має право задовольнити або відхилити клопотання сторін про виклик певних осіб як свідків, експертів тощо. А законодавець зазначив, що особа, яка проводить дізнання, слідчий, прокурор і суд у справах, які перебувають у їхньому провадженні, вправі викликати в порядку, встановленому законом, будь-яких осіб як свідків і як потерпілих для допиту або як експертів для давання висновків; вимагати від підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян пред'явлення предметів і документів, які можуть установити необхідні у справі фактичні дані; вимагати проведення ревізій, а від банків — інформацію, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб у порядку та обсязі, встановлених Законом України «Про банки і банківську діяльність». Виконання цих вимог обов'язкове для всіх громадян, підприємств, установ і організацій.

Сумнівною щодо відповідності європейським стандартам здійснення судочинства є положення закону, за яким суд поряд з органами дізнання, слідчим і прокурором вправі доручити підрозділам, котрі здійснюють оперативно-розшукову діяльність, провести заходи чи використати засоби для отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальній справі. Такий підхід законодавця свідчить про намагання усунути наявні недоліки слідства невластивими суду функціями, виконання яких ставить під сумнів законність судового рішення. Бо одна особа виконує різноманітні завдання — збирає докази та оцінює їх, що виключає неупередженість. Очевидним є висновок про те, що недостатньо якісні докази, зібрані на стадії досудового слідства, є результатом не складності справи, що зумовлює обмеженість пізнання обставин, подій, вчинків, мотивів, а результатом ситуації вочевидь аж ніяк не гносеологічного порядку. Вони — в недосконалості органів досудового слідства, в недостатній професійній кваліфікації кадрів, у вкрай складних умовах їхньої роботи. Тому доцільно одночасно реформувати кримінальну юстицію шляхом удосконалення досудового слідства, а також кристалізації функцій суду з безумовним позбавленням його невластивих дій щодо збирання доказів.

Поняття інформаційного забезпечення пізнавальних процесів може розглядатися в широкому й вузькому сенсі, в об'єктивному і суб'єктивному аспектах. У широкому розумінні — це сфера сприйняття дійсності через світоглядні принципи, релігійність, культуру, освіту, власний досвід, ситуацію, зорові, фоноскопічні, тактильні, емоційні впливи на свідомість суб'єкта. У вузькому — воно розглядається як інтенсивність і наявність даних, що підлягають обробці свідомістю, в нашому випадку — достатність доказової бази, яка підлягає оцінці у процесі судового слідства. З об'єктивної точки зору, інформаційне забезпечення — це закріплені законом порядок одержання даних, потрібних для прийняття рішення. Результативність його залежить від наявності інформаційних баз, якості та класифікації відповідних даних, порядку оформлення запитів, термінів надання відповідей тощо. Оскільки рішення приймає суб'єктом (суддею), то особливого значення набуває суб'єктивний фактор. З цього приводу влучно висловився І. Котюк, який зазначив, що пізнання окремого індивіда обмежено не тільки об'єктивно, а й суб'єктивно. Об'єктивно — можливостями певної історичної доби,

рівнем суспільної свідомості, який зумовлює наявність відповідного досвіду, знань, спеціальних науково-технічних засобів пізнання. А суб'єктивно — його власними фізичними й духовними можливостями, тобто рівнем його пізнавальних можливостей, який, зокрема, визначається: 1) психофізіологічними причинами і насамперед станом його аналізаторів, які є результатом, з одного боку, філогенетичного розвитку людства, а з другого — онтогенетичного розвитку його самого; 2) особливостями функціонування цих аналізаторів, оскільки до структури механізму інформаційного забезпечення свідомості залучено увагу, відчуття, сприйняття, уявлення, пам'ять, мислення та уяву, котрі також відзначаються індивідуальними особливостями в кожного суб'єкта пізнання, в результаті чого в кожного з них відбувається трансформація ознак об'єктивної дійсності в її суб'єктивний образ; 3) рівнем власного інтелектуального розвитку, що певною мірою дає змогу скористатися науково-технічними засобами; 4) фактично наявністю таких засобів або можливістю скористатися ними в конкретному випадку [8, с. 261].

Розгляньмо базову об'єктивну сторону інформаційного забезпечення судочинства.

Згідно з Конституцією України, законами України «Про міліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про інформацію» наказом Міністерства внутрішніх справ України № 823/188 від 23.08.2002 р. затверджена Інструкція про порядок формування, ведення та використання оперативно-довідкового і дактилоскопічного обліку в органах внутрішніх справ та органах (установах) кримінально-виконавчої системи України [7]. Об'єктами оперативно-довідкового й дактилоскопічного обліку є особи, котрі на території України обвинувачуються у вчиненні злочинів або засуджені, розшукуються, затримані за підозрою в бродяжництві, а також громадяни України, які вчинили злочини за її межами і відомості про яких надійшли офіційними каналами згідно з міжнародними договорами у сфері обміну інформацією. Облік здійснюється шляхом ведення алфавітних картотек, зокрема з використанням автоматизованих банків даних та автоматизованих дактилоскопічних інформаційних систем. Централізований облік здійснюється Департаментом інформаційних технологій при МВС України, а регіональний (місцевий) облік — управліннями (відділами) оперативної інформації при ГУМВС України в Автономній Республіці Крим та при управліннях МВС України в областях. У Києві й Київській області алфавітний і дактилоскопічний облік здійснюється Департаментом інформаційних технологій при МВС України, в Севастополі — управлінням оперативної інформації при ГУМВС України в Автономній Республіці Крим.

Інформація оперативно-довідкового та дактилоскопічного обліку має обмежений доступ. Право безпосереднього звертання до оперативно-довідкових картотек мають: 1) слідчі та оперативні підрозділи органів внутрішніх справ, прокуратури, Державної пенітенціарної служби України, Служби безпеки України під час проведення оперативно-слідчих та оперативно-розшукових заходів; 2) органи дізнання під час провадження протокольної форми досудової підготовки матеріалів відповідно до статті 426 КПК України; 3) підрозділи адміністративної служби міліції під час затримання особи за бродяжництво чи в разі перевірки її за підозрою у скоєнні злочину, а також під час оформлення матеріалів про поміщення особи в спецстанову чи на примусове лікування; 4) суди всіх рівнів.

Запит для перевірки може бути у вигляді: вимоги; дактилоскопічної карти; шрифтограми; мотивованого листа-запиту довільної форми.

Існування такої можливості оперативного використання наявної інформації дає змогу приймати обґрунтовані рішення з урахуванням даних про особу. Однак в Інструкції міститься прикрі обмеження, яке стосується порядку оформлення запиту. Так, право підпису вимог щодо перевірки за оперативно-довідковими обліками надається: 1) в органах і підрозділах внутрішніх справ, Служби безпеки України, Державної пенітенціарної служби України — начальникам головних управлінь, відділів та їх заступникам; 2) в органах прокуратури всіх рівнів — прокурорам та їх заступникам; 3) у судах — головам судів та їх заступникам. Очевидним є невинуватене об-

меження на доступ до інформації, відповідно до ст. 18 КПК України, під час здійснення правосуддя у кримінальних справах судді незалежні й підпорядковуються тільки законові. Судді вирішують кримінальні справи на основі закону, в умовах, що унеможливають вплив на суддів. Суддя мусить бути незалежним, зокрема й у засобах одержання інформації. Він несе персональну відповідальність за якість розгляду справи, тому має бути допущений до одержання інформації на власний запит. Регламентация порядку оформлення запиту, що залежить від волі голови суду чи його заступника, не є правомірною. Крім того, міжнародний досвід свідчить про ефективність прямого доступу до баз даних за індивідуальним паролем судді, що забезпечує реалізацію принципу процесуальної економії. Прикладом обмеженості суду в інформації, неможливості перевірки наданих доказів є кримінальна справа, в якій адвокат, клопочучи про призначення своєму підзахисному покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, повідомив, що підсудний самостійно виховує малолітню дитину (дружина загинула). Суд, урахувавши наведені докази, призначив покарання у вигляді позбавлення волі з іспитивним строком. Але згодом, під час перегляду справи апеляційною інстанцією, цей аргумент було спростовано, бо встановлено, що кілька років тому підсудний був позбавлений батьківських прав, а його малолітню дитину виховує бабуся.

Отже, створення повних баз даних та механізму інформаційного забезпечення судочинства дасть можливість використання відображеної й задокументованої будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформації, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків. А це, у свою чергу, сприятиме постановленню правосудного рішення. В. Случевський стверджував: «Внутрішнє переконання судді є похідним від об'єктивних підстав, що створюють суб'єктивну впевненість стосовно дійсності і значення тих фактів, що підлягали дослідженню засобами кримінального процесу» [11, с. 379]. Упевненість, похідна лише від суб'єктивних відчуттів, має значення міркування, але не може бути покладена в основу вироку. Суддя має звітувати сам перед собою про підстави внутрішнього переконання. Однією з таких підстав має бути повна, достовірна та доступна інформація. □

Джерела

1. Волченко В.Н. Принятие Творца современной наукой // Сознание и физическая реальность. — 1997. — № 1. — С. 1–7.
2. Дульнев Г.Н. От Ньютона и термодинамики к биоэнергетике // Сознание и физическая реальность. — 1996. — № 1–2. — С. 93–97.
3. Евреинов Э. В. Информациология распределенной обработки информации в средах, структурах и биоконпьютерных системах // Сб. науч. трудов «Информациология распределенной обработки информации». — М.: Международное издательство Информациология, 1995. — С. 6.
4. Емельяненко О. Традиційний та електронний уряд: концептуальні відмінності // Віче. — 2008. — № 2. — С. 20–22; Черногор Я., Михайлюк Т. Развитие информационного суспільства у Скандинавських країнах // Віче. — № 2. — С. 20–22.
5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з ратифікацією Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну правову допомогу у кримінальних справах» від 16.06.2011 р. // Голос України. — 2011. — № 123.
6. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01. 2011р. // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 32. — С. 1491. — Ст. 314.
7. Інструкція про порядок формування, ведення та використання оперативно-довідкового і дактилоскопічного обліку в органах внутрішніх справ та органах (установах) кримінально-виконавчої системи, затв. наказом МВС України № 823/188 2002 р. // Офіційний вісник України. — 2002. — № 37. — С. 232. — Ст. 1762.
8. Котюк І. І. Теорія судового пізнання: Монографія. — К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. — С. 261.
9. Порядок інформування центрів з надання безоплатної правової допомоги про випадки затримання осіб,

затв. Постановою КМУ № 1363 від 28.12.2011 р. — <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1363-2011-%EF&c=1#Card>

10. Силин А. А. Информация как фундаментальная сущность бытия. — М.: МНТЦ ВЕНТ, 1992. — С. 18.

11. Случевский В. К. Учебник русского уголовного процесса. — СПб, 1913. — С. 379.

12. Строгович М. С. Теория судебных доказательств. Т. 3. — М.: Наука, 1991. — С. 205.

Правові та економічні перспективи побудови національної моделі фінансового забезпечення соціально-культурної сфери в Україні

Ярослава БУЗДУГАН,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
університету «Україна»

5

Питання фінансового забезпечення соціально-культурної сфери в усі часи та епохи були й залишаються проблемними. Вирішення їх означає забезпечення соціальної й політичної стабільності в суспільстві, створення передумов для сталого економічного розвитку й соціального прогресу. На думку багатьох учених, без створення нових підходів до розв'язання проблем у соціально-культурній сфері на світову спільноту очікують значні потрясіння, що не мають національних кордонів. Особливо актуальною є зазначена проблематика для більшості країн колишнього радянського табору, до яких належить Україна.

У науковій літературі термін «забезпечення» має досить широке значення: створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось; захищати, охороняти когось, що-небудь від небезпеки [1, с. 129]. Але в юридичній літературі є різні думки щодо тлумачення цього поняття. Так, П. Рабінович під терміном «забезпечення» розуміє діяльність із створення умов для здійснення прав і свобод людини, яка охоплює: сприяння реалізації прав і свобод (шляхом позитивного впливу на формування їх загальносоціальних гарантій); охорону прав і свобод людини (шляхом уживання заходів, зокрема, юридичних, для запобігання та профілактики правопорушень прав і свобод особи); захист прав і свобод особи (відновлення порушеного правомірного стану, притягнення правопорушників до юридичної відповідальності) [8, с. 9].

Я. Лазур досліджувану категорію визначає як здійснюване державою за допомогою правових норм, приписів і сукупності засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону, реалізацію та розвиток [6].

Поняття «фінансове забезпечення» у вітчизняній науці означає метод фінансового механізму, який застосовують у процесі розподілу й перерозподілу виробленого в суспільстві національного продукту. Про підхід, за якого фінансове забезпечення є одним із методів фінансового механізму, покликано забезпечувати розподільчі та перерозподільчі процеси з метою утворення доходів і фондів грошових коштів, ідеться в наукових працях О. Кириленко, С. Юрія. В. Опарін також вважає, що фінансове забезпечення — це структурна підсистема фінансово-кредитного механізму. Він визначає фінансове забезпечення як систему джерел і форм фінансування розвитку економічної та соціальної сфер суспільства [3, с. 27].

На думку Н. Карпишина, наведене визначення досить лаконічно відтворює суть досліджуваного терміна, адже

відомо, що систему джерел фінансування можуть складати кошти державного та місцевих бюджетів; кошти страхових фондів; кредити; власні кошти юридичних і фізичних осіб; добровільні внески; інші кошти. Як правило, використання того чи іншого джерела фінансування зумовлює форму руху грошових коштів: бюджетних — бюджетне фінансування, кредитів — кредитування, коштів страхових фондів — страхування, власних коштів юридичних та фізичних осіб — самофінансування. Однак у фінансово-господарській діяльності суб'єктів ринку дуже рідко використовують лише одну правову форму фінансового забезпечення, в більшості випадків згадані форми оптимально поєднують. Кожний суб'єкт формує власну модель фінансового забезпечення, якою визначає склад і структуру джерел фінансування та відповідні форми руху грошових коштів. У наведеному вище визначенні фінансове забезпечення розглядається лише як складова макроекономічного механізму, але не взято до уваги те, що воно є в господарській діяльності всіх суб'єктів економічних правовідносин [5, с. 73].

Ми поділяємо позицію згаданих науковців і доходимо висновку, що фінансове забезпечення — це метод фінансового механізму, із допомогою якого формують та використовують фонди грошових коштів і який характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти суспільних правовідносин.

А фінансове забезпечення соціально-культурної сфери — це метод фінансово-правового механізму, що визначає принципи, джерела і правові форми фінансування суб'єктів господарювання, діяльність яких спрямована на забезпечення нормальної життєдіяльності та всебічного розвитку людини, захист, охорону й реалізацію її основних прав і свобод.

Категорія «механізм» визначається як внутрішня будова, система чого-небудь, сукупність станів і процесів, із яких складається повне фізичне, хімічне чи інше яви-